

V L A A M S P A R L E M E N T

stuk **62** (2009-2010) – Nr. 3
ingediend op 18 juni 2010 (2009-2010)

Trendnota

van het Instituut Samenleving en Technologie

ten behoeve van de opmaak van het Werkprogramma
van het Instituut Samenleving en Technologie (IST)
voor 2010

Verslag

namens de Commissie voor Leefmilieu, Natuur,
Ruimtelijke Ordening en Onroerend Erfgoed
uitgebracht door de dames Valerie Taeldeman en Gwenny De Vroe

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: de heer Bart Martens.

Vaste leden:

de heer Lode Ceyskens, mevrouw Tinne Rombouts, de heer Johan Sauwens, mevrouw Valerie Taldeman;
mevrouw Agnes Bruyninckx-Vandenhoudt, de heer Pieter Huybrechts, mevrouw Marleen Van den Eynde;
de dames Gwenny De Vroe, Mercedes Van Volcem;
mevrouw Michèle Hostekint, de heer Bart Martens;
mevrouw Liesbeth Homans, de heer Wilfried Vandaele;
de heer Ivan Sabbe;
de heer Hermes Sanctorum.

Plaatsvervangers:

de heer Robrecht Bothuyne, de dames Karin Brouwers, Veerle Heeren, de heer Jan Verfaillie;
mevrouw Katleen Martens, de heren Stefaan Sintobin, Wim Wienen;
de heren Karlos Callens, Dirk Van Mechelen;
de heer Philippe De Coene, mevrouw Els Robeyns;
de dames Sophie De Wit, Tine Eerlingen;
de heer Boudewijn Bouckaert;
de heer Dirk Peeters.

Stukken in het dossier:

- 62 (2009-2010) – Nr. 1: Trendnota
- Nr. 2: Verslag

De Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening en Onroerend Erfgoed hield op 20 april 2010 een gedachtewisseling over de trendnota ten behoeve van de opmaak van het Werkprogramma van het Instituut Samenleving en Technologie voor 2010.

1. Inleidende uiteenzetting

De heer *Robby Berloznik*, directeur IST, geeft een inleidende toelichting bij de trendnota.

Wat is het IST?

Met de openingslogan ‘Het IST is er voor u!’ wil het instituut kenbaar maken dat het een instelling is van het parlement en voor het parlement. Het IST is een paraparlementaire instelling. In heel Europa besteden de parlementen reeds een twintigtal jaar aandacht aan het onderbouwen van hun technologie- en wetenschapsbeleid, gezien het economische en andere belang ervan. Er werd een nood aan dergelijke ondersteuning erkend. Heel wat parlementen hebben een instelling als het IST opgericht. Het eerste parlement dat dit deed was de Franse Assemblée nationale, het laatste het Catalaanse Parlement, dat in het Vlaams Parlement op bezoek was en naar het voorbeeld van het IST een instituut heeft opgericht.

Het IST werd per decreet van 17 juli 2000 opgericht. Na verkenning van andere voorbeelden van dergelijke instellingen heeft men geopteerd voor de huidige vorm: een raad van bestuur met acht Vlaamse volksvertegenwoordigers en acht wetenschappers om onafhankelijk en autonoom te werken binnen een parlement. Onafhankelijkheid en autonomie moeten garant staan voor objectieve, kwalitatieve informatie, een belangrijke doelstelling van het IST. Vaak gaat het immers om thema’s die controversieel zijn in de samenleving. Het IST geeft ook advies aan het parlement in verband met samenleving en technologie. Men spreekt van ‘aspectenonderzoek’ (‘technology assessment’). Dat betekent informatie verzamelen over technologisch-wetenschappelijke problemen in een maatschappelijke context, advies geven over alle aspecten. Daarin zit natuurlijk het belangrijke aspect leefmilieu. Milieuaspecten waren trouwens de aanleiding tot het ontstaan van die praktijk. Men zag in dat grote overheidsprojecten milieu-implicaties hadden waarover men goed wou worden geïnformeerd.

Het IST is actief vanaf 2002 en werkt met een programma dat door de raad van bestuur wordt goedgekeurd. Het IST krijgt ook graag opdrachten van het Vlaams Parlement. Dat kan via de commissies verlopen (zie hieronder).

Wat doet het IST?

De decretale opdracht van het IST is het Vlaams Parlement informeren en aanbevelingen doen over samenleving, wetenschap en technologie door studie en analyse van nieuwe wetenschappelijke en technologische ontwikkelingen. Het IST oriënteert zich op, structureert en stimuleert het maatschappelijke en politieke debat over complexe onderwerpen in verband met samenleving, wetenschap en technologie. Zo is het IST in 2002 gestart met het thema genetisch gemodificeerde organismen, wat toen een sterk geladen thema was. Jaarlijks maakt het IST ook een Trendanalyse, een observatie van binnenlandse en buitenlandse trends. De trendanalyse is verfijnd nadat ze in het zittingsjaar 2008-2009 in verschillende commissies is behandeld. Het IST doet in de mate van het mogelijke prospectief onderzoek.

Hoe doet het IST dat?

Het IST maakt korte voorbereidende overzichtsstudies die als dossiers worden gepubliceerd. Het doet ook langere, meer omvattende onderzoeken, die in de vorm van een rapport worden gepubliceerd, meestal ook als een dossier, of als boek als een uitgeverij

daarom vraagt. Het IST probeert ook op gepaste wijze en schaal een constructieve dialoog te organiseren tussen de betrokkenen. Het IST gaat daarbij ook systematisch luisteren wat burgers te zeggen hebben. Dat is een van de sterke punten van het IST geworden. Belangrijk voor het instituut is ook de regionale, nationale en internationale netwerking. Het is heel belangrijk te volgen wat er gebeurt bij zusterinstellingen.

Trends en projecten inzake leefmilieu

Mevrouw *Anouk Lanckriet*, projectleider, geeft een voorbeeld van een trend inzake leefmilieu. Die bestaat uit de verdere ontwikkeling van mitigatiestrategieën. Hierbij gaat informatie- en communicatietechnologie een zeer belangrijke rol spelen, enerzijds voor de modellering van klimatologische evoluties, anderzijds ook om binnen bedrijven zowel het productieproces als het ontwerp van de producten duurzamer te maken. Het aandeel hernieuwbare energie zal toenemen tot er een situatie komt waarbij elk gezin voor zijn eigen energie zal kunnen instaan. Er wordt ook verder gewerkt aan de ontwikkeling van een alternatief voor benzine- en dieselmotoren.

Verder licht de spreker twee projecten toe die reeds afgelopen zijn en twee projecten die in 2010 starten. Het eerste project dat in 2005 werd gestart, ging over de blootstelling aan niet-ioniserende stralen ('elektrostress') in huis (2005-2007). Deze studie behelsde enerzijds een literatuurstudie waarbij gekeken werd naar de technische aspecten van niet-ioniserende straling, maar ook naar de bestaande normering. Er werd een workshop met experts georganiseerd die de literatuurstudie verder hebben aangevuld. Op basis daarvan werd een vrij lijvig rapport geschreven. Er werd ook een meer toegankelijk, dunner dossier gemaakt. De belangrijkste output van het project waren acht beleidsaanbevelingen. Onder meer werd aanbevolen om meer stelselmatig te meten in welke mate een persoon in een huis werd blootgesteld aan niet-ioniserende stralingen, om bij de bouw van hoogspanningsleidingen afstand tot woonhuizen in rekening te brengen zodat de woningen niet binnen de perimeter van 0,4 microtesla komen. Er werd gepleit voor meer aandacht voor kwetsbare groepen, zoals kinderen en mensen met een pacemaker, en er werd aangeraden om na te gaan wat de stralingsimpact is van lasapparatuur en lasers en de gebruikers ervan te sensibiliseren. Het is raadzaam de bevolking in het algemeen meer te sensibiliseren en specifieke informatie aan bepaalde doelgroepen te verstrekken. Het IST pleitte ook voor gericht, onafhankelijk onderzoek naar verschillende soorten straling, ook intermediaire straling, en voor normering van het volledige gamma aan straling en de aanpassing van de zogenaamde Telecomcode. De aanbevelingen werden in januari 2008 voorgesteld tijdens een hoorzitting in de toenmalige Commissie voor Leefmilieu en Natuur, Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid en Ruimtelijke Ordening en Onroerend Erfgoed. Begin 2008 werd in een resolutie verwezen naar deze hoorzitting (*Parl. St. VI. Parl. 2008-09, nr. 1996/1*).

Een ander onderzoek betrof 'Auto en gezondheid' (2007-2008) dat de impact van het verkeer op het leefmilieu, in het bijzonder de luchtkwaliteit, en de gezondheid naging. Een technisch rapport lichtte de huidige toestand van het fijn stof, stikstofdioxide en vluchtige organische componenten toe. In een tweede fase werd een workshop georganiseerd met experts die tijdelijk twaalf mogelijke beleidsaanbevelingen om de impact van verkeer op het leefmilieu te verminderen, hebben geformuleerd. In een derde fase werd in mei 2008 een burgerconventie georganiseerd. 224 burgers hebben er over die beleidsaanbevelingen gedebatteerd. De aanbevelingen werden op 24 mei 2008 overhandigd aan mevrouw Marleen Vanderpoorten, toenmalig voorzitter van het Vlaams Parlement.

Dit jaar starten er twee nieuwe IST-projecten. Het eerste project handelt over de transitie van het afvalbeleid naar een milieuge driven productbeleid. Er is een sterke band met het beleid. In de beleidsnota Leefmilieu en Natuur wordt het afvalstoffenbeleid verder geheroriënteerd naar een duurzaam materialenbeleid. Vlaanderen in Actie bevat het innovatiespeerpunt voor duurzame materialen. Ook de regeringsverklaring van de Vlaamse Regering en het Pact 2020 pleiten voor een duurzaam materialenbeheer. Eind 2010 wordt een nieuw Materialendecreet verwacht.

Doel van het project is een informatief dossier te maken tegen het najaar van 2010, waarin een overzicht wordt gegeven van de conceptuele evolutie rond duurzame productie en materialenbeheer. Daarbij kan worden gedacht aan concepten als industriële ecologie, ‘cradle to cradle’, transitie management enzovoort. Daarnaast gaat het IST kijken welke beleidsinstrumenten uit deze concepten zijn voortgevloeid. In een derde fase worden experts geconsulteerd om de huidige beleidsopportunities te identificeren.

Het tweede nieuwe project voor 2010 dat relevant is voor de commissie Leefmilieu gaat over geluidshinder. Ook hier is er een duidelijke link met het beleid. Eind 2009 vond er een rondetafelconferentie plaats over muziekgerelateerde geluidshinder en gehoorschade, georganiseerd door de bevoegde minister. Binnen de commissies bevoegd voor Leefmilieu en Welzijn werden er vragen om uitleg gesteld over verschillende vormen van geluidshinder. De Vlaamse Regering heeft aan de steden Antwerpen, Gent en Brugge gevraagd een strategische geluidsbelastingkaart op te stellen voor hun agglomeratie. Het IST-rapport, eindproduct van dit project, zal beschikbaar zijn in het voorjaar van 2011. Hierin zal de problematiek worden geschetst: de geluidsbronnen en hun impact op de gezondheid. Ook zullen actoren worden ondervraagd om beleidsopportunities te identificeren. In een derde fase zal worden nagegaan of er voldoende maatschappelijke controverse is voor een eventueel vervolgetraject met burgerparticipatie.

Conclusie

De heer *Robby Berloznik* onderstreept dat in diverse opdrachten van het IST de milieuaspecten aan bod komen. Er wordt bijvoorbeeld een onderzoek gefinaliseerd over bio-brandstoffen, met beleidsaanbevelingen die in de commissie bevoegd voor energie werden besproken. Het gebeurt dus dat dossiers met milieugerelateerde onderwerpen in andere commissies worden gerapporteerd.

De hoofdvraag is: wat kan het IST voor u – het parlement dus – doen? Naast de door de raad van bestuur goedgekeurde programmatie bestaat er de mogelijkheid dat het parlement het IST opdrachten geeft. Dat is decretaal bepaald. Het Uitgebreid Bureau kan rechtstreeks een opdracht geven tijdens de eerste maanden van een legislatuur. De commissies en het Uitgebreid Bureau kunnen ook meer omvattende opdrachten geven, bijvoorbeeld onderzoeksopdrachten, wat frequenter gebeurt. Sinds kort kan een commissie ook rechtstreeks vragen, op basis van artikel 87bis van het reglement, om haar activiteiten te ondersteunen. Dat kan verschillende vormen aannemen: ondersteuning bij de organisatie van hoorzittingen, workshops, toelichtingen geven enzovoort. De heer Berloznik geeft enkele voorbeelden. Op vraag van de commissie bevoegd voor Jeugd heeft het IST een onderzoek gedaan naar pestgedrag bij de Vlaamse jeugd via nieuwe media (computer, sms enzovoort). De hele problematiek werd in kaart gebracht en op de politieke agenda gezet. In opdracht van het Vlaams Parlement heeft het IST een advies gemaakt over het Vlaamse innovatiebeleid voor Vlaanderen in Actie. Het IST organiseerde ook een besloten sessie op vraag van de commissie Welzijn over zelfmoord bij jongeren. IST ondersteunde ook de werking van de Commissie ad hoc Wonen en Zorg (2009) en hielp de visie ‘Wonen en Zorg in 2020’ uit te werken. Momenteel ondersteunt het IST de Commissie ad hoc Hoger Onderwijs. IST bood informatie aan, advies over experts, en heeft ook een colloquium georganiseerd over de Europese dimensies van het onderwerp.

Het IST is bereid om over elke vorm van ondersteuning te praten. Voor meer informatie kan men zich tot het IST wenden. Er worden ook nieuwsbrieven en jaarverslagen gepubliceerd.

2. Vragen van de leden en antwoord

De heer *Johan Sauwens* vindt een onderzoek naar geluidshinder positief. In welke mate wordt de kennis van de departementen en de agentschappen mee betrokken in het onderzoek? Welke interactie is er met de Vlaamse administratie?

De heer *Robby Berloznik* antwoordt dat het IST, als er een vraag naar onderzoek komt, zich altijd eerst de vraag stelt waarom zij dat onderzoek zouden doen en niet een andere instantie. Bijzonder aan het IST-onderzoek is dat het alle aspecten bekijkt: bijvoorbeeld in geval van geluidshinder gezondheid, milieu, ruimtelijke ordening, percepties van burgers, van actoren enzovoort. In tweede instantie wordt er nagegaan wat er bij de kenniscentra aan onderzoek gebeurt. Tegelijkertijd informeert het IST bij de departementen welk (beleidsvoorbereidend) onderzoek daar loopt en hoe het onderzoek op dat van het IST kan worden afgestemd. Dat is in dit concrete geval ook gebeurd met het Departement Leefmilieu, Natuur en Energie. Er was grote belangstelling voor het participatieve aspect waarbij het IST naar buiten kan treden en met actoren kan praten. Er wordt nagegaan of het IST het participatieve traject met jongeren kan doen, ook inzake handelingsalternatieven: hoe kan men ze overtuigen aandacht aan het gehoor te besteden en hen wijzen op de effecten van hun keuzes voor de gezondheid. Dat zijn aspecten die het IST in een studie kan aftoetsen.

De heer *Hermes Sanctorum* merkt op dat de studie van het IST bijvoorbeeld ook gaat over effecten van geluid tijdens de slaap, terwijl het departement focust op gehoorschade. De onderzoeken overlappen elkaar niet. De raad van bestuur heeft daar altijd aandacht voor.

De heer *Johan Sauwens* dacht onder meer aan het werk dat door het Agentschap Wegen en Verkeer werd verricht inzake het plaatsen van geluidsschermen. Dat is degelijk in kaart gebracht. Het is positief dat het IST complementair werkt en een extra dimensie bijbrengt.

De voorzitter,

Bart MARTENS

De verslaggevers,

Valerie TAELEDMAN

Gwenny DE VROE